

Posudek bakalářské práce:

Lukáš PELIKÁN, *Knihy fundací českobudějovického děkanství ze 17. a 18. století.*

Filosofická fakulta Jihočeské university v Českých Budějovicích, Ústav archivnictví a pomocných věd historických, České Budějovice 2017, 91 stran.

Přestože oblast majetkoprávních záležitostí katolické církve představuje velmi zajímavé téma, zahrnující řadu dílčích otázek, nebyla rozhodně všem věnována dostatečná pozornost – což platí i pro problematiku církevních, resp. mešních fundací, již se zatím poněkud překvapivě velkého zájmu historiků nedostalo. Je proto potěšující, že si toto téma zvolil Lukáš Pelikán pro svou bakalářskou práci, přičemž využil pramenů dochovaných pro někdejší královské město České Budějovice.

Bakalářská práce zahrnuje kromě stručného obligátního úvodu, obsahujícího v tomto případě zejména představení struktury práce (s. 8), a závěru celkem čtyři kapitoly. Hned první z nich (s. 9–16) se přitom zaměřuje na samotné fundace – počínaje stručným vymezením církevního kontextu doby rekatolizace, v níž zkoumané fundace začaly být evidovány, přes rekapitulaci stavu historického bádání, zahrnujícího zatím nepříliš rozsáhlý výčet prací (z nichž řada se týká fundací kostelních), po vlastní jádro této kapitoly, které obsahuje především cenné vymezení pojmu fundace. Lukáš Pelikán pro zpracování těchto pasáží využil zejména prací z oboru církevního práva, s jejichž specifickou a nejednoduchou terminologií se velmi zdařile vypořádal a uvedl do souladu různé termíny, a to nejen české (*fundace, zbožné nadání*), ale i latinské (*fundatio pia, causa pia*) a německé (*Stiftung*). V dalším textu pak přiblížil zejména mešní nadace, zahrnující povinnost odsloužení určitého počtu mší, ale i využití výnosů z darovaného kapitálu pro různé účely, a stručně zrekapituloval původ a vývoj mešních fundací od počátků křesťanské církve do 19. století.

Ve druhé kapitole (s. 17–24) se autor přesunul od obecných otázek fundací k městu České Budějovice, resp. dějinám českobudějovického děkanství, které stručně představil jak pro dobu předbělohorskou, tak zejména pobělohorskou. Připojil rovněž informace o patronech – a to nejen z hlediska církevního práva i církevní správy důležitý údaj o patronovi farního benefícia ve smyslu patronátního práva, jímž bylo samotné město, ale pro doplnění i o církevním patronovi celého města a později i diecéze, kterým se v 17. století stal sv. Auracián.

Vlastní jádro bakalářské práce L. Pelikána tvoří třetí a čtvrtá kapitola. Třetí kapitola (s. 25–35) je věnována hned dvěma knihám fundací (č. 47 a 48), které se dochovaly ve fondu „Děkanství úřad České Budějovice“, a přináší postupně jejich vnější a vnitřní popis. Autor připojil také velmi cenné informace církevně-právního a diplomatického rázu s řadou zajímavých postřehů o procesu vyřizování fundací, tj. postupu od jejich založení, resp. zapsání, k ratifikaci, resp. ratifikacím, který zahrnoval různou dobu, týkal se různých institucí a v průběhu doby doznával změn (s. 29–30). Popis obou knih je navíc doplněn informací o souvisejícím, byť nepříliš početném spisovém materiálu (s. 34–35).

U první z obou dochovaných knih (č. 47) se přitom L. Pelikán nespokojil s pouhým popisem, ale podrobil ji dalšímu detailnímu a rozsáhlému výzkumu: především zpracoval a zpřístupnil všech 188 (!) fundačních instrumentů z let 1717–1866, nacházejících se na 376 foliích (!) knihy, a to v přehledné tabelární podobě (s. 51–76). Tabulku zahrnující jména fundátorů, stručnou charakteristiku obsahu dokumentů a jejich dataci a místo vydání

s odkazem na folia rukopisu navíc vhodně doplnil abecedním rejstříkem fundátorů (s. 77–80, s odkazem na folia a číslo záznamu v tabulce, ale i stranu práce, pokud je v ní příslušné jméno zmíněno) a dalšími grafickými a tabelárními přílohami, znázorňujícími chronologické rozložení fundací, jejich druhy i různé typy fundátorů, mj. se zohledněním genderového aspektu (s. 81–83, graf č. 1 a 2, tabulky č. 2–4); výsledky této celkové analýzy jsou zrekapitulovány v textu (s. 27–29).

Vzhledem k velkému počtu fundačních instrumentů i dlouhému časovému záběru byly dalšímu detailnímu zkoumání podrobeny jen záznamy učiněné před rokem 1800 (v počtu celkem 32); výsledky, doplněné opět tabelárními a grafickými přílohami (s. 84–86), jsou obsahem čtvrté kapitoly (s. 36–43). V ní se L. Pelikán zaměřil kromě podoby, resp. struktury a obsahu záznamů o fundacích (které – i když to v nich nebylo vždy explicitně vyjádřeno – měly sloužit k zajištění spásy), především na jednotlivé druhy fundací, jak je bylo možno vysledovat podle účelu, k němuž byly zřízeny, i na konkrétní osoby fundátorů (či příp. fundátorek) a výši fundačního kapitálu, která se pohybovala ve značném rozpětí.

Jak celkové zpracování fundačních záznamů z let 1717 až 1866, tak detailní analýza nejstarších z nich, sepsaných do roku 1800, přinesly velmi zajímavé výsledky, které autor zrekapituloval v Závěru (s. 44–45).

Kromě již zmíněných tabelárních a grafických příloh obsahuje bakalářská práce i jejich seznam (s. 50), nechybí ani poměrně rozsáhlý seznam pramenů a literatury (s. 46–49) a seznam zkratk (s. 50). Vizuální podobu pramene přibližují vhodně zvolené obrazové přílohy, představující různé části fundačních záznamů včetně ratifikací (s. 87–91).

K bakalářské práci L. Pelikána v podstatě nemám výhrady, naopak bych chtěla zdůraznit úspěšné zvládnutí paleograficky i jazykově náročného a rozsáhlého pramene, a to jak v případě celkového pojednání, tak zejména při vytváření zmíněné rozsáhlé tabelární edice fundačních instrumentů. Vyzdvihnout bych také chtěla značnou míru samostatnosti práce i velmi kvalitní jazykovou a stylistickou úroveň textu, která dnes bohužel není samozřejmostí.

Přestože zpracování obou knih fundací českobudějovického děkanství rozhodně nepředstavovalo snadný úkol, Lukáš Pelikán se s ním vyrovnal velmi úspěšně a vytvořil si výborné předpoklady pro další výzkum (pokud se tématu bude dále věnovat, což bych považovala za velmi záslužné). Jeho práci lze označit za soudržný a vyvážený, vhodně koncipovaný celek, všechny její části jsou zvládnuty na bakalářskou práci nadstandardně, ať již se jedná o vlastní text, nebo zpracování pramene, zejména v podobě tabelárního přehledu záznamů. Bakalářská práce Lukáše Pelikána představuje cenný a do jisté míry průkopnický příspěvek ke studiu tohoto typu pramenů, ale i k církevním a kulturním dějinám raného novověku obecně. Ráda ji proto doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikovat stupněm **výborně**.

V Praze dne 14. ledna 2018

Doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc.